

Regeringskansliet
kn.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till
susanne.classon@regeringskansliet.se och
kn.rs@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem (SOU 2025:14)

Regeringskansliets diarienummer KN2025/01042

Sammanfattning

Länsstyrelsen Gävleborg delar utredningens uppfattning om att miljöbrottsligheten är ett hot nationellt liksom inom EU och globalt. Upptäcktsrisken av miljöbrottslighet är låg och påföljderna milda i proportion till lönsamheten. Länsstyrelsen Gävleborg är därför positivt inställd till förbättrade möjligheter att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra miljöbrottslighet samt skärpt miljöstraffrätt. Länsstyrelsen anser också att den sanktionsväxling som utredningen föreslår är rimlig.

De huvuddelar där Länsstyrelsen Gävleborg har synpunkter är:

- förslaget om införandet av vandelsprövningar av tillstånds- och anmälningspliktiga miljöfarliga verksamheter,
- länsstyrelsens uppdrag att ge råd och stöd till kommunerna,
- förslaget om att kommunen kan överlämna ett ärende till länsstyrelsen,
- utredningens bedömning om finansiering av kostnader för beslag av levande djur och
- utredningens förslag och bedömningar om en skärpt miljöstraffrätt.

Synpunkter

Under denna rubrik följer Länsstyrelsens detaljerade synpunkter för respektive rubrik.

1 Författningsförslag

Länsstyrelsen Gävleborg tillstyrker de författningsförslag som utredningen föreslår.

7.3 Utredningens bedömningar och förslag om vandelsprövning för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet / 7.4 Utredningens bedömningar och förslag om vandelsprövning för miljöfarlig anmälningsskyldig verksamhet

Länsstyrelsen Gävleborgs bedömning är att utökad vandelsprövning kan vara ett steg i rätt riktning för att genomlys och förhindra att olämpliga individer kan driva miljöfarliga verksamheter. Dock behöver det förtydligas under vilka förutsättningar en vandelsprövning ska utmynna i att ett tillstånd nekas, eller anmälan inte medges. Detta för att skapa enhetlighet i bedömningar kring vandelsprövningen.

Vidare är det otydligt om vandelsprövningen ska mynna ut i ett särskilt överklagningsbart beslut om godkännande av sökande. Kan man landa i en situation där bolaget överklagar både att de inte beviljats tillstånd och att myndigheten inte godkänner sökande?

Utredningen lyfter även att andra omständigheter i vandelsprövningen som inte innefattar fängelsestraff i straffskalan, såsom företagsbot och miljöskattavgifter, kan räknas som omständighet för att neka sökande ett tillstånd. Även här menar Länsstyrelsen att lagstiftaren bör vara tydlig i vilka andra omständigheter man avser ska vara skäl för att inte medge tillstånd.

Anmälningssärenden har en snäv tidsram. Åtgärden kan påbörjas sex veckor efter att anmälan lämnats in om åtgärden inte förbjudits. Länsstyrelsen Gävleborg menar att det i utredningen är otydligt om vandelsprövningen ska inrymmas i dessa veckor.

Av utredningen framgår att det kan finnas skäl att undanta vissa anmälningsskyldiga miljöfarliga verksamheter från kravet om vandelsprövning, men att tiden för utredningen inte varit tillräcklig för att analysera vilka verksamheter som kan undantas. Det finns prövningspunkter i miljöprövningsförfordningen där Länsstyrelsen är tveksam till om miljökonsekvenserna av verksamheten motiverar

den eventuella utökade handläggningstid som vandelsprövningen medför. Länsstyrelsen önskar därför ett förtydligande om vilka verksamheter som kan undantas kravet om vandelsprövning.

8.3.2 Ett företagsbotsregister bör övervägas / 8.3.3 Ett nationellt tillsynsregister bör övervägas

En möjlig fördel med ett centralt tillsynsregister är att se om en verksamhetsutövare bedriver verksamhet i en annan kommun som kan kontaktas för erfarenhetsutbyte. Länsstyrelsen är dock ifrågasättande till om ett tillsyns- och eller företagsbotsregister har en avgörande nytta i det dagliga tillsynsarbetet. Länsstyrelsen menar att arbetet med att göra kontroller i centrala register riskerar att ta resurser från tillsynsarbetet som bedrivs i fält.

8.5.1 I länsstyrelsernas uppdrag ingår att ge råd och stöd till kommunerna i enskilda ärenden

Vid tidigare överväganden om tillsynsvägledning framhöll Regeringen att sådan vägledning inte får innebära att den samordnande myndigheten ger vägledning eller råd om hur ett enskilt ärende ska avgöras.

Utredningen förklarar att det finns vissa oklarheter kring vad tillsynsvägledningsansvaret omfattar i dag, det vill säga hur långt det är möjligt för länsstyrelserna att gå och vad som är möjligt att göra inom ramen för tillsynsvägledningssuppdraget. Det framgår vidare att kommunerna inte är nöjda med vägledningen som ges och att det kommunerna önskar i ett ärende är råd om vilken bedömning som ska göras. Det har också framförts önskemål om att länsstyrelsen ska kunna granska ett förslag till beslut för att bedöma om det kommer att hålla vid ett eventuellt överklagande.

Länsstyrelsen Gävleborg instämmer i att det inte finns något generellt hinder mot att länsstyrelsen är ett bollplank för kommunen samt att länsstyrelsen inte kan göra bedömningen i sak i enskilda ärenden åt kommunen.

Länsstyrelsen Gävleborg ser dock, mot bakgrund av oklarheterna gällande vad tillsynsansvaret omfattar i kombination med de angivna förväntningarna på tillsynsvägledningen, att rubriken ovan blir missledande liksom slutsatsen att länsstyrelserna kan ge råd i enskilda ärenden.

Länsstyrelsen är en myndighet med flera roller. Det finns här en tydlig gränsdragningsproblematik som också förstärks av att

länsstyrelsen är överklagandeinstans när kommunala beslut överklagas. Det blir tydligt när en handläggare vid länsstyrelsen ger råd och stöd i ett enskilt ärende som sedan överklagas till länsstyrelsen och ska prövas av en handläggare vid länsstyrelsen. Det skulle i teorin kunna uppstå en situation där länsstyrelsen i tillsynsvägledningen sagt något om ett alternativ och senare vid en överprövning av samma sak underkänner nämnda alternativ. Någon tydlig prövning av gränsen för jäv har inte gjorts, men detta är något som kan ge anledning att ifrågasätta myndighetens agerande.

Mot denna bakgrund ser Länsstyrelsen Gävleborg anledning att förtydliga skrivningen i rubriken ovan samt bedömningen att länsstyrelserna kan ge råd i enskilda ärenden.

8.5.2 En kommun ska kunna överlämna ett ärende till länsstyrelsen

Utredningen föreslår att överlämning av ett ärende från kommunen till länsstyrelsen ska kunna ske om vissa kriterier är uppfyllda, bland annat krävs att länsstyrelsen godtar det. Det framgår inte vilka eventuella överväganden som ska göras av länsstyrelsen vid ett sådant ställningstagande. Länsstyrelsen ser därför att det behöver tydliggöras i vilka fall länsstyrelsen kan välja att inte godta en överlämning av ärende från kommunen.

Positivt är att utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse om att länsstyrelsen får ta ut en timavgift för ärenden som lämnats över från en kommun.

9.7 Utredningens bedömning i fråga om finansiering av kostnader för beslag av levande djur

Länsstyrelsen har i sak inget att invända mot förslaget om att inte införa en ersättningsskyldighet för kostnader för beslag av levande djur. Länsstyrelsen vill dock påtala att detta innebär en tydlig skillnad gentemot hur motsvarande situation hanteras inom djurskyddslagstiftningen. Här kräver bestämmelserna i Djurskyddslagen (SFS 2018:1192) 9 kap §9 att kostnader som förknippas med beslut om omhändertagande av djur slutligt ska betalas av den som åtgärden riktats mot, om det inte finns särskilda skäl för annat. Detta krav ställs således redan i handläggningen av ärendet, utan eventuell brottsutredning och beslut om påföljd.

Länsstyrelsen kan konstatera att det är relativt vanligt att det är svårt för staten att återvinna de medel som man förskottsutbetalat

för att täcka kostnader som förknippas med omhändertagandet. I övrigt är det dock inte tydligt varför två likartade situationer ska hanteras olika när det gäller skyldigheten för den som beslut riktas mot att ersätta statens kostnader.

12.6 Utredningens bedömningar och förslag om straffbestämmelserna i 29 kap. miljöbalken

Länsstyrelsen Gävleborg tillstyrker utredningens förslag om de brott som fortsatt föreslås vara straffbelagda.

Länsstyrelsen medhåller även utredningens förslag om sanktionsväxling där straffansvaret upphör och ersätts av miljöskänkionsavgifter. Utredningen menar att sanktionsväxlingen kommer leda till fler ärenden om beslut och överklaganden hos tillsynsmyndigheterna. Länsstyrelsen vill lyfta att detta kan komma att leda till mer administrativt arbete för länsstyrelserna.

16.4 En skärpt reglering för miljöbrott, artskyddsbrott, miljöfarlig kemikaliehantering och otillåten avfallstransport samt ett nytt avfallsbrott

Länsstyrelsen Gävleborg ser positivt på skärpt straffskala för miljöbrott, artskyddsbrott, miljöfarlig kemikaliehantering och otillåten avfallstransport. Vidare kan vi konstatera att det finns fördelar med att straffskalan för flera brott delas upp i uppsåtligt och oaktsamt brott. Det ger en tydlighet att det är den uppsåtliga och eller organiserade brottsligheten som behöver stävjas, men att man inte heller kan utföra åtgärder som kan medföra skada för att man är oaktsam eller okunnig om lagstiftningen.

16.4.4 Otillåten avfallstransport

Länsstyrelsen Gävleborg som är en av fem länsstyrelser med tillsynsansvar för gränsöverskridande transporter av avfall är särskilt positiva till omformuleringen i straffbestämmelsen 29 kap § 4 a punkt 2 (14 § punkt 2 i ny föreslagen miljöstrafflag). Det vill säga att bestämmelsen även ska innefatta transporter till eller från ett land eller territorium utanför Europeiska unionen. Detta eftersom dessa, enligt EG-förordning 1013/2006 om avfallstransporter otillåtna avfallstransporter, i dagsläget är omotiverade att polisanmäla samt svåra att lagföra.

16.4.5 Ett nytt avfallsbrott

Länsstyrelsen Gävleborg tillstyrker förslaget om ett nytt avfallsbrott samt att utredningen kommit fram till att inte föreslå att införa ett oaktsamt avfallsbrott.

16.5.1 Brott mot områdesskydd och Natura 2000

Länsstyrelsen Gävleborg tillstyrker förslaget om brott mot områdesskydd och Natura 2000.

Vi tillstyrker att man vill förtydliga att bestämmelsen ska vara subsidiär till bestämmelserna om uppsåtligt och oaktsamt miljöbrott och om uppsåtligt och oaktsamt artskyddsbrott och placeras i brottet mot områdesskydd. Detta då miljöbrott och artskyddsbrott i förslaget har högre straffskala än brott mot områdesskydd.

16.5.4 Överträdelse av föreskrift eller beslut om tomgångskörning eller gatumusik

Brott mot förbud mot tomgångskörning och gatumusik föreslås tas in i 20 § i nya miljöstrafflagen. Den är inte ny i sig, men det föreslås ett förtydligande om att detta även omfattar föreskrifter som kommunen har meddelat, vilket Länsstyrelsen anser är mycket bra då dessa föreskrifter vanligen beslutas av kommunen. Även en begränsning av straffskalan till penningböter är en välavvägd anpassning till dessa typer av gärningar.

16.6 En ny miljöstrafflag

Förslaget att införa en ny miljöstrafflag som ersätter 29 kap. miljöbalken, kan förtydliga och förenkla hanteringen av denna typ av brott. Länsstyrelsen vill påpeka att införandet av den nya lagen kräver att flera lagstiftningar uppdateras samtidigt då det är viktigt att miljöbalken, den nya lagstiftningen och förordningar stämmer överens så det inte finns risk att brott inte kan beivras.

Övriga synpunkter

- Det är viktigt att bedöma konsekvenserna vad gäller kostnader och eller behov av resursförstärkningar till länsstyrelsen för tillkommande uppdrag och ansvar
- Länsstyrelsen Gävleborg är positiva till att betänkandet innehåller en tydlig brottsförebyggande ansats
- Sanktionsväxlingen som utredningen föreslår är rimlig

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Veronica Lauritzsen med tillsynshandläggare Amanda Hagman som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.